

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

מעשרות - פרק שני

משנת רפאל - שיא

שְׁמַעוֹן מְתִיר לאכול ממנה עראי, שלדעתו אין תרומה קובעת למעשר אף בכלכלת תאנים, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין כמבואר לעיל⁵:

משנה ה

הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ שהיה מלקט תאנים: **הֵילֵךְ אֶסֶר זֶה וְתֵן לִי בּוֹ חֶמֶשׁ תְּאֵנִים** והסכים החבר - **לֹא יֵאָכֵל** מן התאנים **עַד שְׂיַעֲשֶׂר**, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר לפי שהמקח קובע למעשר. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**: אם הקונה **אוֹכֵל אַחַת אַחַת** - כלומר המוכר נותן לו תאנה תאנה והוא אוכל אותה - **פְּטוּר** מלעשר, שלא נקבעו התאנים למעשר. **וְאִם צִרְף** - שנתן לו המוכר שתיים כאחת - **חַיֵּב** שבכגון זה המקח קובע למעשר⁶.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה היה **בְּגֵנֵת וְרָדִים שְׂהִיְתָה בִירוּשָׁלַיִם** וגדלו בה תאנים, ובעל הגינה היה מלקטן ומוכרן, שלא היו מניחים לשום אדם להיכנס שם מפני הוורדים, **וְהָיוּ תְּאֵנִים נְמֻכְרוֹת מִשְׁלֵשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאֶסֶר** - שלוש-ארבע תאנים תמורת איסר, ואף על פי שבעל הגינה היה מלקט **וְלֹא הִפְרֵשׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂר מַעֲוָלָם** לפי שהיה נותן ללקוחות אחת אחת:

משנה ו

הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ שיש לו גן של עצי פרי: **הֵילֵךְ אֶסֶר זֶה בְּעֶשֶׂר תְּאֵנִים שְׂאֵבוֹר** - אברור ואתלוש לִי - **בוֹרֵר וְאוֹכֵל** אחת אחת ופטור מלעשר. אך אם צירף שתיים כאחת הרי זה מקח, ואסור לאוכלם אפילו עראי. האומר לחברו: הילך איסר זה **בְּאֶשְׁפּוֹל** שלם **שְׂאֵבוֹר לִי** - **מְגֻרְגֵר** - מלקט

ביאורים והרחבות

5. בירושלמי אמרו, שלא דווקא כלכלת תאנים, אלא הוא הדין בכלכלה של פירות אחרים, שלדעת רבי שמעון אין התרומה קובעת למעשר, ולדעת חכמים הפרשת התרומה מן הכלכלה קובעת למעשר. ויש מבארים שדווקא בכלכלת תאנים חכמים אוסרים, לפי שסתם תאנים כשמכניסים אותן לכלכלה הרי הם חשובים כנגמרה מלאכתן.

6. בירושלמי אמרו, שאם הקונה מלקט ואוכל, אף רבי מאיר מודה לרבי יהודה שאוכל אחת אחת ופטור, ולא נחלקו אלא כשהמוכר נותן לקונה אחת אחת, אם זה נחשב מקח הקובע או לא.

ר' עובדיה מברטנורא שתרומה. עד שלא הגיע גרנן למעשרות: ר' שמעון מתיר. אפילו תרם מתוך הכלכלה: וחכמים אוסרים. והלכה כחכמים דתרומה קובעת למעשר כשתרם מתוך הכלכלה, ולאחר שתרם אסור לאכול עראי מאותה כלכלה עד שיפריש כל המעשרות: ה' עד שיעשר. דמקח טובל: ואם צירף. שלקח בעל הגינה ב' כאחת ונתן לו חייב. אבל בומן שהקונה ליקט ואכל מודה רבי מאיר דאוכל אחת אחת: אמר רבי יהודה מעשה בגנת ורדין וכו'. והתם בעל הגינה היה מלקט, שלא היו מניחים ליכנס שם אדם מפני הוורדים, ואעפ"כ לא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם. והלכה כרבי יהודה: ו שאבור. שאברור ואבחר: בורר ואוכל. תולש אחת אחת ואוכל אבל אם תלש וצירף שתיים חייב:

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

שיב . משנת רפאל

מעשרות . פרק שני

ר' עובדיה מברטנורא
מגרגר. מלקט גרגיר גרגיר
ואוכל: פורט. בעוד הרמון
במחובר פורט ממנו גרגיר
גרגיר ואוכל: ובאבטיח סופת
ואוכל. גרסינו, כלומר חותך
חתיכות דקות ואוכל: ? לקצות
בתאנים. לעשות קציעות. יש
מפרשים לשטחן ליבש, ו"מ
לחתכן במקצועות שרגילים
לחתוך בהם התאנים: ואמר לו
ע"מ שאוכל תאנים. ולא היה
צריך לתנאי זה דבלאו הכי
אוכל בד"ן תורה דכתיב (דברים
כג) כי תבא בכרם רעך ואכלת
ענבים וגו', ובפועל הכתוב
מדבר, הלכך לא הוי כמקח
ואינו קובע למעשר: ע"מ
שאוכל אני ובני. אכילת בנו
הוי מקח וקובע: ולאחר
הקציעה. שגמר כבר פעולתו,
אינו אוכל בד"ן תורה ובא
לאכול מכח התנאי והוי כמקח:
האוכל מן התורה פטור.
ובפרק השוכר את הפועלים

גרגיר גרגיר מן האשכול **וְאוֹכֵל** אך לא יתלוש את
האשכול, שהקניין בתלוש קובע למעשר.
בְּרֵמוֹן שְׂאֵבוֹר לִי - פורט ממנו גרגיר גרגיר
וְאוֹכֵל.
בְּאֲבִטִּיחַ שְׂאֵבוֹר לִי - סופת - חותך ממנו
חתיכות חתיכות **וְאוֹכֵל**.
אֲבֵל אִם אָמַר לוֹ: הילך איסור זה **בְּעֵשְׂרִים**
תְּאֵנִים אֱלוֹ, או בְּשָׁנֵי אֲשְׁפּוֹלוֹת אֱלוֹ, או בְּשָׁנֵי
רְמוֹנִים אֱלוֹ, או בְּשָׁנֵי אֲבִטִּיחִים אֱלוֹ - אוכל
אכילת עראי **פְּדָרְכָּנוּ וּפְטוֹר** מלעשר, **מִפְּנֵי שְׁקִנְיָהּ**
בְּמִחְבָּר לְקַרְקַע והמקח במחובר אינו קובע
למעשרות:

דין פועל האוכל אצל בעל הבית

משנה ז

הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְקָצוֹת - לשטוח עמו
בְּתֵאֵנִים במקום מיוחד כדי לייבשן, **אָמַר לוֹ**
הפועל לבעל הבית: אני מקבל את העבודה **עַל מְנַת**
- בתנאי **שְׂאוֹכֵל** בשעת העבודה **תְּאֵנִים** - אוכל
וּפְטוֹר מן המעשר, שאפילו ללא התנאי מותר לו
לאכול מדין תורה⁷.

ואם אמר הפועל לבעל הבית: **עַל מְנַת שְׂאוֹכֵל אָנִי וּבְנֵי בֵּיתִי, או** על מנת
שְׂאוֹכֵל בְּנֵי בְּשָׂכְרִי - בשכר עבודתי - הוא אוכל ופטור מלעשר, לפי שהוא
אוכל מדין תורה, ובנו אוכל וחיב לעשר, שאכילתו היא כמקח הקובע למעשר.
אם אמר הפועל: **עַל מְנַת שְׂאוֹכֵל בְּשַׁעַת** עבודת הקציעה וכן גם **וּלְאַחַר**
הַקְּצִיעָה - בשעת הקציעה אוכל ופטור מן המעשר, ואין זה מקח, ו**לְאַחַר**
הַקְּצִיעָה אוֹכֵל וְחֵיב לעשר, **שְׂאִינוּ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה** אלא מכח התנאי, והוא
כמקח.

זֶה הַכֵּלָל בד"ן פועל האוכל בשעת עבודתו: **הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה**, אפילו התנה -

ביאורים והרחבות

7. פירוש: שכן התורה התירה לו לאכול, שנאמר (דברים כג, כה): "כי תבא בכרם רעך ואכלת
ענבים כנפשך שבעך" וגו', ובפועל הכתוב מדבר, שמותר לו לאכול בפירות שעובד בהם, **לכן**
אף על פי שהתנה עמו - אין זה מקח, ופטור מלעשר.